

“งานศิลปะโบราณอยู่ได้นานเพราะครูบาอาจารย์
ได้วางตำราไว้แล้วที่ร้อยที่พันปีก็อยู่ได้
จึงอยากให้ชนรุ่นหลังได้เข้าใจในเอกลักษณ์
การสร้างงานแบบดั้งเดิมให้ต้องแท้
เพื่อเป็นฐานรากในการสร้างสรรค์พัฒนางานต่อไป”

นายมงคล เหมศรี

Mr. MONGKON HEMSRI

เกิดวันที่ 5 เมษายน 2495

Date of birth : 5 April 1952

อายุ : 77 ปี

77 Years of age

ที่อยู่ : 157/47 แขวงบ้านช่างหล่อ

Address : 157/47 Ban Chang Lo Sub-district,

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

Bangkok Noi District, Bangkok 10700

โทร. 085-047-0871, 02-412-1838

Tel. 085-047-0871, 02-412-1838

ประวัติการทำงานและแรงบันดาลใจ

เอกลักษณ์ของชาติที่บรรพบุรุษสร้างไว้ผ่านงานหัตถศิลป์อันล้ำค่า เคียงคู่แผ่นดินไทยตามแบบฉบับราชประเพณี ยังคงมี
ผู้รักษาไว้ซึ่งองค์ความรู้การแกะสลักไม้ตามแบบขนบโบราณเฉกเช่น “ครูมงคล เหมศรี” ผู้ซึ่งเปี่ยมด้วยองค์ความรู้ที่มีมา
พร้อมกับพรสวรรค์และความมานะพยายามในการฝึกฝนเรียนรู้ ปูชนียบุคคลท่านนี้ได้ฝากผลงานการแกะสลักไม้สำหรับ
ใช้เป็นเครื่องประกอบราชพิธี ที่มีความสง่างามเป็นเกียรติเป็นศรีของชาติตามโบราณราชประเพณีของไทย ซึ่งล้วนมีความ
สำคัญทางประวัติศาสตร์ มีความงดงามทางศิลปกรรมและเป็นการอำรุงรักษามรดกของชาติอันล้ำค่าของไทยตลอดชั่วระยะ
เวลาของการทำงานกว่า 69 ปี ให้คงอยู่สืบไป

งานศิลปะอันประณีต งดงาม ล้วนเกิดจากแรงบันดาลใจและความชอบในงานนั้น ๆ ครูมงคลก็เช่นเดียวกันจากการที่ได้
คลุกคลีกับคุณพ่อผู้เป็นช่างไม้ จึงมีความหลงใหลในงานช่างหัตถศิลป์ผลักดันให้เกิดการฝึกฝน เมื่อคุณพ่อเห็นแววด้าน
ศิลปะจึงนำไปฝากเป็นลูกศิษย์กับอาจารย์ภักดี กินเจ และอาจารย์สว่าง จันทรัตน์ ผู้ซึ่งถ่ายทอดวิชาช่างไม้และการเขียน
ลายไทย อีกทั้งได้เรียนรู้งานช่างในสาขาต่าง ๆ กับครูบาอาจารย์อีกหลายท่าน อาทิ ช่างปั้น ช่างเขียน ช่างทำหัวโขน ลงรัก
ปิดทอง เป็นต้น จนค้นพบว่าตัวเองมีความสุขในการทำงานแกะสลักไม้ เพราะเป็นงานที่สื่อถึงอารมณ์ มีมิติน่ามอง
ครูมงคลจึงหมั่นฝึกฝนจนเกิดความชำนาญและสามารถนำมาประกอบอาชีพช่างแกะสลักไม้ได้ ต่อมาบริษัท สหายสันต์ จำกัด
ผู้รับเหมางานซ่อมเรือพระราชพิธีในขณะนั้น ได้สรรหาบุคคลผู้มีความชำนาญด้านงานแกะสลักไม้ ครูมงคลจึงได้มีโอกาส
เข้ามาเป็นหนึ่งในทีมงานซ่อมเรือพระราชพิธี ทำให้ได้ศึกษาและเรียนรู้งานเรือ ซ่อมเรือพระราชพิธี พร้อมทั้งเก็บเกี่ยว
องค์ความรู้และสั่งสมเป็นประสบการณ์เรื่อยมา

แกะสลักไม้

CARVE WOOD

เอกลักษณ์งานและเทคนิคสำคัญ

ครุยมงคล ตระหนักดีว่าการทำงานให้ออกมาประณีต สวยงามได้นั้น จะต้องหมั่นฝึกฝน ขวนขวายหาความรู้ ไม่เพียงแค่ว่า แต่ต้องนำมาปฏิบัติเสมือนนักรบต้องหมั่นลับดาบ ไม่หยุดนิ่งในการพัฒนาฝีมือ ทำให้ชื่อเสียงครุยมงคลในด้านแกะสลักไม้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ครุยมงคลได้มีโอกาสซ่อมศาลเจ้าพ่อหอเชือกของกรมศิลปากร และอีกหลากหลาย ผลงานที่สื่อถึงคุณค่างานหัตถศิลป์มีความประณีต งดงาม สะท้อนถึงภูมิปัญญาที่สั่งสมมา จนกระทั่งได้รับบรรจุเป็นลูกจ้างประจำ ตำแหน่งช่างแกะสลัก สังกัดกองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ (ในอดีต) ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ด้วยหน้าที่ความรับผิดชอบทำให้ครุยมงคลได้รับมอบหมายให้ทำงานซ่อมและสร้างงานศิลป์ ที่ยึดขนบประเพณีตามความเชื่อโบราณก่อนที่จะซ่อมหรือสร้างงานจำเป็นต้องทำพิธีบวงสรวง ซึ่งแต่ละงานต้องศึกษาจากต้นแบบดั้งเดิมให้ถ่องแท้ เพื่อรักษาคุณค่างาน คงเอกลักษณ์ รูปแบบตามขนบโบราณไม่ให้ผิดเพี้ยน องค์ความรู้ที่ครุยมงคลบ่มเพาะถูกถ่ายทอดผ่านผลงานศิลป์ที่สำคัญ อาทิ งานซ่อมพระเวษยันตราชรดในงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ เมื่อปี พ.ศ. 2528 และเป็นแม่กองควบคุมการซ่อมเรือพระราชพิธีต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ ซึ่งครุยมงคลได้ลงมือแกะในส่วนใบหน้าองค์พระนารายณ์ด้วยตนเอง สร้างความภูมิใจอันสูงสุดแก่ครุยมงคลเป็นอย่างนัก

ทุกผลงานที่ครุยมงคลได้รังสรรค์ขึ้นล้วนเกิดมาจากทักษะความชำนาญในการแกะแบบและมองเห็นถึงกรรมวิธีตาม แบบโบราณ ดังเช่นต้นแบบการแกะสลักลายเอกของหัวเรือพระที่นั่งต่าง ๆ ได้แก่ การแกะสลักแบบปากช้อนตกลหลังของเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ การแกะสลักแบบปาดลบเม็ดแดงของเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช และการแกะสลักปาดพนม แบบกริชของเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ เป็นต้น

นอกจากนี้ครุยมงคลยังได้นำความรู้ความชำนาญมาประยุกต์สร้างผลงานแบบจำลองขึ้นมามากมาย โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ ลวดลาย ที่คงความงดงาม ประณีต สวยสะอาดตา อาทิ เรือพระที่นั่งศรีประภัสร์ไชย เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ 9 เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เรือสุรายุกฤษี เรือพาลีรั้งทวีป เรือครุฑเหินเห็จ และเรือกระบี่ปราบเมืองมาร ซึ่งจัดแสดง ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติร่วมสมัย (MOCA) โดยยึดหลักการทำงาน “ไม่ว่าทำอะไร ต้องทำด้วยใจ ไม่ใช่เอาเงินมาให้ก็ทำหมด ต้องพอใจด้วย เพราะหากไม่พอใจแล้วทำงานออกมาไม่ดี จะเสียชื่อเสียงที่เราอยู่ได้”

เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ / The Royal Barge Suphanahong

“การเป็นช่างอย่างอดีต อย่่าเกี่ยวข้องกับคนอื่น
ของเราดีของคนอื่นก็มีดี ช่างดีไม่ต้องดีตัวเอง”

การถ่ายทอดภูมิปัญญา

ครูมงคลได้ยึดแนวทางการทำงาน ตามแนวพระราชดำริในการทรงงานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงมีพระราชประสงค์ที่จะอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า มีความประณีตงดงามอย่างเช่นฝีมือช่างครั้งโบราณนี้ไว้ให้คงอยู่สืบไป และได้เข้าเฝ้า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีรับสั่งว่า “ครูช่วยคนจนได้มั๊ย” ครูมงคล ตอบว่า “ได้ครับ” จึงได้มีโอกาสเข้าไปเป็นครูที่โรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา แผนกวิชา “แกะสลักไม้” เริ่มต้นสอนตั้งแต่เครื่องมือที่ใช้ในการแกะสลัก ฝึกการใช้สิ่วให้ชำนาญ การแกะลาย การแกะภาพลอยตัว การฉลุลาย ซึ่งการสอนให้คนได้ความรู้นั้นครูมงคล จะเน้นหลักในการสอนตามพื้นฐานความรู้ที่ผู้นั้นมี เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจงานศิลปะ และในสมัยก่อนครูจะสอนให้ผู้เรียนรอบรู้ทุกวิชาเสียก่อน จากนั้นจะเจาะลึกไปตามความถนัดของแต่ละคน เพราะการสร้างงานหัตถศิลป์หนึ่งชิ้นต้องอาศัยความรู้ ทักษะมากกว่าหนึ่งงาน จะเห็นได้จากการสร้างเรือหนึ่งลำต้องอาศัยช่างไม้ต่อเรือ ช่างแกะสลัก ช่างเขียนลาย ช่างลงรักปิดทอง ดังนั้นต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม คำสอนนี้ถือเป็นหลักในการทำงาน ให้กับลูกศิษย์ได้เป็นอย่างดี

ในฐานะ “ครู” การถ่ายทอดความรู้ ให้กับลูกศิษย์ทำให้ครูมงคลรู้สึกว่าการได้ช่วยให้ คนสร้างอาชีพได้นั้นเป็นความสุขมากที่สุด ซึ่งในการสอนทุกครั้งครูมงคลสอนจะสอดแทรก ด้านคุณธรรม “การอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่คิดว่างานตนเอง นั้นดีแล้ว มองข้อดีของตนแต่ ไม่ต้องอวดตัวยกตน มองให้เห็นข้อดีของอื่นและนำมาปรับใช้ เพื่อพัฒนาความรู้ให้ก้าวหน้า อยู่เสมอ”

รางวัลที่ได้รับ

- ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้รับพระราชทานเข็มเกียรติคุณวันอนุรักษ์มรดกไทย ในฐานะเป็น ผู้ออนุรักษ์มรดกไทยดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๓ โดยได้รับพระราชทานเข็ม เกียรติคุณจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้รับพระราชทานรางวัลชนะเลิศประกวดราชรถจำลอง ในงานออกธำมรงค์ แสดงศิลปหัตถกรรม ในงานวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ณ พระราชวังบางปะอิน โดยได้รับพระราชทานเงินรางวัลและโล่ จาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙

แกะสลักไม้

CARVE WOOD

วัสดุและอุปกรณ์ / Materials and Tools

1. ไม้
 2. สี
 3. รัก / สี / ชาติ / ทองคำเปลว
1. Wood
 2. Chisel
 3. Lacquer / Color / Cinnabar / Gold Leaf

ขั้นตอนการทำงาน การแกะไม้

1. เตรียมงานก่อนการแกะสลัก อาทิ เขียนแบบ คัดเลือกไม้ (เลือกไม้ให้เหมาะสมกับงานแกะสลักนั้นๆ) ตัดและไสปรับให้เข้ากับแบบ และเขียนลายหรือลอกลายลงบนไม้ที่จะแกะสลัก
2. “โกลน” ให้ได้รูปทรงตามแบบ และลงมือแกะตามลวดลาย
3. ลงสีรองพื้นเพื่อให้ไม้ชุ่มตัว ทำให้ไม้มีเสี้ยน จากนั้นลงสีจริง
4. กรณี ลงรักปิดทอง (รัก แบบโบราณหายาก และคนทำแพ้ง่าย ผื่นขึ้น) ต้องลงสี ปิดทอง
5. เก็บรายละเอียดในการซ่อมสี ลวดลาย ในส่วนต่างๆ ให้สวยงามและเรียบร้อยตามแบบ

WOOD CARVING PROCESS

1. Prepare the patterns, choose the type of wood which suits the work, cut and wipe the wood and paint or transfer pattern on the carving wood.
2. Shape roughly as in the pattern and begin carving.
3. Ground the wood to make it full and eliminate splinters, then paint it with the real color.
4. In case of gild (ancient lacquer is hard to find and easy for craftsmen to be allergic, rash will appear), paint and then gild.
5. Work with little details about colors and designs until beautifully complete as in the pattern.

ขั้นตอนการซ่อมเรือพระที่นั่ง

1. ตรวจสอบความเสียหายส่วนต่างๆ รวมถึงเครื่องประกอบและตัวเรือ
2. ศึกษาและวางแผนการถอดประกอบงานแกะสลักที่จะนำมาซ่อมแซม (การถอดมีผลกับเครื่องประกอบ หรือตัวเรือมากหรือน้อยแค่ไหน จะทำให้งานยากขึ้นหรือทำงานได้ง่ายลง)
3. ถอดชิ้นส่วนของงานที่แกะสลักซ่อมแซมตามแผนในข้อ 2 หากไม่เป็นไปตามแผนต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยให้คงรูปแบบและอนุรักษ์ในแบบโบราณให้มากที่สุด
4. เทียบลาย / ลอกลายลงบนไม้ที่จะแกะสลัก จากนั้นลงมือแกะตามลวดลาย โดยเว้นลายช่วงรอยต่อไว้เพื่อแกะเพิ่มเติมตอนไปติดตั้งกับชิ้นงานจริงซึ่งจะทำให้ลวดลายที่แกะสลักซ่อมแซมกับงานจริงดูกลมกลืนเป็นลวดลายเดียวกัน
5. นำไม้ที่แกะสลักแล้วเข้าประกอบตามแผนในข้อ 2 แกะสลักลายเพิ่มเติมในส่วนที่เว้นไว้ตรงรอยต่อของไม้ที่ซ่อมแซมและชิ้นงานของเก่า
6. ลงสีรองพื้นเพื่อให้ไม้ชุ่มตัว ทำให้ไม้มีเสี้ยน และลงสีจริง
7. ลงรักปิดทอง ต้องลงรักไม่นิยมใช้สีปิดทอง (งานโบราณหรืองานอนุรักษ์จะใช้รักจริง เพื่ออนุรักษ์วิธีการลงรักปิดทอง แบบช่างโบราณ)
8. ปิดทอง ประดับกระจก และเก็บรายละเอียดในการซ่อมสี ลวดลาย ในส่วนต่างๆ ให้สวยงามและเรียบร้อยตามแบบ

ROYAL BARGE REPAIR PROCESS

1. Look for the damages in the barge and other decorative parts.
2. Study and make plan about taking off and re-assembling the sculptures that need repairing (How much effect will be caused to the barge and decorative by taking off and the task will be easier or harder to deal with.)
3. Take of the parts that need repairing as the plan in No.2. If the task cannot go as planned, the problem must be solved at hand by maintaining and conserving the ancient design as much as possible.
4. Compare/transfer the design on the carving wood and then carve it like the design. The area around joints must be left for additional carving in the connecting process which will make the repaired part and base work be harmonious.
5. Connect the carved wood to the base work as the plan in No.2. Carve more at the joint area between the repaired part and base work.
6. Ground the wood to make it full and eliminate splinters, then paint it with the real color.
7. Only cover the work with lacquer because the use of gild color is not preferred (ancient or conservative work will use real lacquer to conserve ancient craftsmen's gilding process).
8. Gild, decorate with mirror and work with little details about colors and designs until beautifully complete as in the pattern.